

ÇEKLERDE REESKONT UYGULAMASI

APPLICATION OF REDISCOUNT OF CHEQUES

Ferdi Onur ÖZCAN(*)

ÖZET

Dönemsellik kavramı gereğince, işletmelerde faaliyet sonuçlarının ilgili olduğu dönem verileri içerisinde değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nde de kabul edildiği üzere, gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması gerekmektedir. Bu uygulamanın önemli bir örneği ise reeskont işlemidir. Reeskont, vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçların, değerlendirme günündeki gerçek değerlerinin bulunması suretiyle bilançoda yapılan bir düzeltme işlemidir. İşletmenin alacak ve borçlarını temsil eden kıymetli evraklardan olan çek, bu tanımlama içerisinde vadeye konu edilip edilemeyeceği, dolayısıyla çek için reeskont hesaplanıp hesaplanmayacağı yönünden tartışma konusu olmuştur. "Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması" konulu 30.04.2013 tarih ve 64 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirküleri'nde bu husus açıklığa kavuşturulmuş olup, çekte vade olabileceği ve vadeli çeklere reeskont ayrılabilmesi ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çek, vadeli çek, reeskont, TMS/TFRS

ABSTRACT

As per the matching principle, the business activity results should be assessed within the related accounting periods. In this context, as is accepted in the General Communiqué of the Application of the Accounting System too, the accounting practices of revenue and expenses must be executed in accordance with the accrual basis, and revenue and profit of a certain accounting period must be matched with cost, expense and loss of the same period. One of the important examples of this practice is the rediscount process. By calculating the real values of undue payables and receivables on the day of valuation, rediscount is no more than an adjustment process on the balance sheet. Being one of the

(*) Vergi Müfettişi

commercial papers that represent the debts and credits of a business, cheques have always been subject to controversy as to whether they may bear a due date, and therefore whether they could be discounted on the day of valuation. The answer to this argument has been crystallised within the Tax Procedure Law Circular no. 64, dated 30 April 2013 and titled "the Implementation of Rediscount of Post-dated Cheques", by affirming the fact that cheques could bear a due date and be subject to rediscount.

Key Words: Cheque, post-dated cheque, rediscount, TAS/TFRS

1- GİRİŞ

Vergi kanunlarında sıkça meydana gelen değişiklikler, kimi zaman daha önce vergi sistemimizde yer almayan düzenlemeleri uygulamaya koymakta, kimi zaman ise daha önce var olan uygulamaları küçük bazı farklılıklarla yeniden uygulamaya sokmaktadır.

Çeklerde reeskont uygulaması da bu duruma bir örnek teşkil etmiş, çekte vade olup olmayacağı uzun süre tartışma konusu olmuştur. Maliye Bakanlığı tarafından yapılan farklı tarihli düzenlemelerde çeklerde reeskont uygulaması ile ilgili farklı düzenlemelere gidilmiştir.

Çalışmamızda çekin kanuni tanımı, çekin tahsil usulleri, ödeme zamanları, çekte vade ve reeskont uygulamasına detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

2- ÇEKİN TANIMI ve UNSURLARI

Çek, bir bankaya hitaben yazılan ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre düzenlenmiş kayıtsız ve şartsız bir bedelin ödenmesi emrini ihtiva eder kıymetli evraktır. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 780. maddesi hükmüne göre "Çekin Unsurları" aşağıda gösterilmiştir.

- a) Senet metninde "çek" kelimesini ve eğer senet Türkçe'den başka bir dille yazılmış ise o dilde "çek" karşılığı olarak kullanılan kelimesi,
- b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale,
- c) Ödeyecek kişinin, "muhatapın" ticaret unvanı,
- d) Ödeme yeri,
- e) Düzenlenme tarihi ve yeri,
- f) Düzenleyenin imzası.

Aynı kanunun 781. maddesine göre ise yukarıda gösterilen unsurlardan birini içermeyen bir senet, ikinci ve üçüncü fıkralarda yazılı hâller dışında çek sayılmaz. Bu durumun istisnası düzenleme yerinin gösterilmediği çekin düzenleyenin adının yanında yazılı olan yerde düzenlendiğinin sayılması halidir. Söz konusu istisnai durum dışında ilgili maddede yer alan unsurların çekte yer almaması durumunda düzenlenen senet çek hükmünde değildir.

Yukarıda yer alan kanun hükmünden anlaşılacağı üzere; çekin unsurları içerisinde ödeme zamanına veya vadeye ilişkin bir unsur bulunmamaktadır. Unsurları içerisinde vadeye ilişkin bir düzenleme bulunmayan çeklerde, vadeye ilişkin düzenlemeler ve bir sonraki aşama olan reeskont işlemi çalışmamızın asıl konusunu oluşturmaktadır.

3- ÇEKTE İBRAZ ve ÖDEME

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 795. maddesi hükmü uyarınca; "Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir."

Çek, bedelinin ödenmesi talebiyle muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilebilir. İbrazın gerçekleşmesi için, çekin hak sahibi hamil tarafından ya da onun vekili veya temsilcisi tarafından muhatap bankaya fiilen verilmesi gerekir. Çekin takas odasına ibraz edilmesi muhatap bankaya ibraz sayılır. Hesabın bulunduğu banka şubesi, ibraz edildiği anda karşılığı bulunan çeki ödemek zorundadır. Çekin karşılığının kısmen bulunması halinde ise bu miktar ödenir¹.

Kanunun "Ödeme İçin İbraz" başlıklı 796. maddesinde yer alan düzenleme ise aşağıda yer almaktadır:

(1) *Bir çek, düzenlendiği yerde ödenecekse on gün; düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhataba ibraz edilmelidir.*

(2) *Ödeneceği ülkeden başka bir ülkede düzenlenen çek, düzenlenme yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay ve ayrı kıtalarda ise üç ay içinde muhataba ibraz edilmelidir. Bu bakımdan, bir Avrupa ülkesinde düzenlenip de Akdeniz'e sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ve aynı şekilde Akdeniz'e sahili olan bir ülkede düzenlenip bir Avrupa ülkesinde ödenmesi gereken çekler aynı kıtada düzenlenmiş ve ödenmesi şart kılınmış sayılır.*

(3) *Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı süreler, çekte yazılı olan düzenlenme tarihinin ertesi günü başlar.*

Türk Ticaret Kanunu hükümlerinden anlaşılacağı üzere çekte vade yoktur, görüldüğünde ödenecek kıymetli evraktır ve buna aykırı herhangi bir kayıt yok hükmündedir.

4- ÇEKTE VADE VAR MIDIR?

Çalışmamızın önceki bölümlerinde açıklandığı üzere çek görüldüğünde ödenecek bir kıymetli evraktır ve vade içermemektedir.

Kanunlarda bu düzenlemelerle tanımlanan çekin, ticari hayatta kullanımı ise bu durumun neredeyse tamamen aksidir. Piyasada düzenlenen ve ciro edilen çekler bir vade ile düzenlenmekte ve söz konusu çekler vadesi geldiğinde lehdar tarafından bankaya ibraz edilmekte ve karşılığı olduğu sürece tahsil edilmektedir.

Karşılığı olmayan çeklerin ticari ifade ile "arkasının yazdırılmadan" diğer bir ifadeyle karşılıksız olduğu yönünde işlem yapılmadan geri alınması ve muhatap bankada karşılığının olduğu tarihte tekrar ibra edilmesi de aslında çekin görüldüğünde ödenecek bir kıymetli evrak oluşundandır.

Bütün bu açıklamalar ile birlikte söz konusu çekler keşideci tarafından düzenlendikten sonra, çekte ismi yazan kişi veya hamiline ya da emre yazılı çeklerde çeki elinde veya emrinde bulunduran kişi tarafından tahsil edilmek üzere muhatap bankaya ibraz edilebileceği halde tarafların arasında yapılan ve yaygın olan ticari teamüllere göre vade beklenmektedir.

Ancak söz konusu anlaşma ve teamüllere uymak zorunlu mudur?

Ülkemizde tamamen ticari teamüllere ve dahası güvene dayalı işlem gören vadeli çekler hukuken vade içermediğinden söz konusu çeklerin anlaşılan tarihten önce bankaya ibraz edilmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Taraflar arasında belirli bir vade üzerinde anlaşılan çeklerin, muhatap bankaya anlaşılan vadeden önce ibrazı, bu çekleri ödeyemeyen hatta hesapladığı vadeden önce ödemek zorunda kalan esnafı, taciri güç durumda bırakmış birçoğunun ise sonunu getirmiştir.

Yaşanan bu olumsuzluklar ülke ekonomisini ve ticari yaşamı olumsuz etkilemiş 14.12.2009 tarih ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nda söz konusu durumun devam etmemesi için bazı düzenlemelere gidilmiştir.

¹ <http://www.bankacilikbolumu.com/popup/haber-yazdir.asp?haber=243> et: 01.01.2014

5941 sayılı Çek Kanununun Geçici 1/5 maddesinde “31/12/2011 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir” hükmüne yer verilmiştir. Daha sonra aynı kanuna eklenen geçici 3. madde ile “31/12/2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir” hükmüne yer verilerek uygulamanın süresi uzatılmıştır.

Bu düzenlemeler sonucunda, Çek Kanununa göre çekte vadenin varlığı kabul edilmiş olup, çekin söz konusu vadeden önce lehdar tarafından muhatap bankaya ibrazı geçersiz sayılmıştır.

Bu noktadan sonra alacak ve borç senetleri gibi vade içeren çeklerin bu senetler gibi reeskonta tabi tutulup tutulamayacağı tartışma konusu olmuştur.

Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması konulu 12.05.2009 tarih ve 41 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirkülerinde “Uygulamada birliğin sağlanması amacıyla, yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, 5838 sayılı Kanunla yapılan düzenlemenin amacının, çekte vade konulması ya da ileri tarihli çek düzenlenmesinin sağlanması olmayıp, madde hükmü ile belirlenen tarihe kadarki süreç zarfında, çeklerin kullanılmasıyla ilgili olarak ticari hayatta karşılaşılan sorunların ve bu sebeple yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi ve sadece çekin tahsilinin üzerindeki keşide tarihinden önce olamayacağına yönelik olmasıdır. Bu nedenle, çekin ödeme aracı olmasından dolayı senet olarak kabul edilmesi imkan dahilinde bulunmadığından 5838 sayılı Kanunun 18 inci maddesiyle yapılan düzenlemeye uyan çeklere de reeskont uygulanması mümkün değildir” hükmüne yer verilmiştir.

Ancak söz konusu düzenlemede daha sonra değişikliğe gidilmiş olup, çalışmamızın altıncı bölümünde söz konusu düzenlemeye yer verilmiştir.

5- REESKONT NEDİR?

Dönemsellik kavramı, işletmelerin sınırsız kabul edilen yaşam sürelerinin belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden ayrı olarak saptanmasını ifade etmektedir. Bu kavrama göre, faaliyet sonuçları ilgili olduğu dönemde değerlendirilir. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi; hasılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması gerekir. Bu ifade, Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğinde de kabul edilmiştir².

Reeskont işlemi, vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçların, değerlendirme günündeki gerçek değerlerinin bulunması suretiyle bilançoda yapılan bir düzeltme işlemidir³.

Reeskonta tabi tutulacak borç ve alacakların belirli özelliklere sahip olması gerekir. Bu özellikler aşağıdaki gibidir:

- Alacak veya borcun iktisadi işletme bünyesinde ticari bir işlemten doğmuş olması gerekir,
- Alacak ve borcun bir senede bağlı olması gerekir,
- Söz konusu senedin vade içermesi gerekir,
- Değerleme günü itibarıyla senedin vadesinin gelmemiş olması gerekir,
- Senet işletmenin aktif veya pasifinde kayıtlı olmalıdır.

Yukarıda belirtilen özelliklere sahip senetler reeskonta tabi tutulabilir.

² http://www.alomaliye.com/halil_soyler_tum_yon_reeskont.htm et: 07.01.2014

³ <http://www.ozdogrular.com/content/view/13724/> et: 17.12.2013

5.1- Vergi Usul Kanunu ve Reeskont

213 sayılı Vergi Usul Kanununun “Alacaklar” başlıklı 281. maddesine göre;

“Alacaklar mukayyet değerleriyle değerklenir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar değerkleme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır. Vadesi gelmemiş olan senede bağı alacaklar değerkleme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde, senette faiz nispeti açıklanmış ise bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi uygulanır.

Bankalar ve bankerler ile sigorta şirketleri alacaklarını ya Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddi ile, değerkleme günü kıymetine irca ederler.”

Aynı Kanunun 285. maddesinde ise “Borçlar” düzenlenmiş olup ilgili kanun hükmü aşağıdaki gibidir:

“Borçlar mukayyet değerleriyle değerklenir. Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit borçlar değerkleme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır.

Vadesi gelmemiş olan senede bağı borçlar değerkleme günü kıymetine irca olunabilir. Bu takdirde senette faiz nispeti açıklanmışsa bu nispet, açıklanmamışsa Cumhuriyet Merkez Bankasının resmi iskonto haddinde bir faiz uygulanır.

Banka ve bankerler ile sigorta şirketleri borçlarını, Cumhuriyet Merkez Bankasına resmi iskonto haddi veya muamelelerinde uyguladıkları faiz haddiyle, değerkleme günü kıymetine irca ederler.

Alacak senetlerini değerkleme gününün kıymetine irca eden mükellefler, borç senetlerini de aynı şekilde işleme tabi tutmak zorundadırlar.”

Her iki madde metninde geçen “mevduat ve kredi sözleşmelerine müstenit borçlar-alacakların değerkleme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınması ve bankalar ve bankerler ile sigorta şirketlerinin alacakları ile vadesi gelmemiş olan senede bağı borçların değerkleme günü kıymetine irca olunmasına” ilişkin düzenlemeler reeskont işleminin ifadesidir.

5.2- TMS/TFRS ve Reeskont

Alacaklar⁴: Alacaklar gerçeğe uygun değerkle ölçülebilir ve muhasebeleştirilmede iskonto edilmiş tutarın kaydedilmesi esastır. Çeşitli alacakların içinde bulunan ve ilişkili taraflara ait olanlar “ilişkili taraftan alacaklar” hesabının altına kaydedilir.

Tüm alacaklar (SPK uygulamasında üç aydan uzun vadeli olanlar) reeskonta tabidir. Vadeli alacaklar gerçeğe uygun değeri ile (iskonto edilmiş) raporlanır.

Reeskont işlemi iç verim oranı yöntemine göre hesaplanmış etkin faiz hesaplanarak yapılır. Bu esasa göre bulunan tutar, VUK’na göre yapılan işleme göre bulunan değerk dikkate alınarak düzeltilir.

Borçlar: Borçlar gerçeğe uygun değerkle ölçülebilir ve muhasebeleştirilmede iskonto edilmiş tutarın kaydedilmesi esastır. Çeşitli borçlar içinde bulunan ve ilişkili taraflara ait olanlar “ilişkili taraflara borçlar” hesabının altına kaydedilir.

Tüm borçlar (SPK uygulamasında üç aydan uzun vadeli olanlar) reeskonta tabidir. Vadeli alacaklar gerçeğe uygun değeri ile (iskonto edilmiş) raporlanır.

⁴ KENGER Erdal, TMS Değerkleme Farklılıkları, <http://www.muhasebetr.com/> et:22.11.2013

Reeskont işlemi iç verim oranı yöntemine göre hesaplanmış etkin faiz hesaplanarak yapılır. Bu esasa göre bulunan tutar, VUK'na göre yapılan işleme göre bulunan değer dikkate alınarak düzeltilir⁵.

6- YENİ BİR KAVRAM: "VADELİ ÇEK"

Çalışmamızın dördüncü bölümünde açıklandığı üzere, Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması konulu 12.05.2009 tarih ve 41 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirkülerinde çeklerin kullanılmasıyla ilgili olarak ticari hayatta karşılaşılan sorunların ve bu sebeple yaşanan mağduriyetlerin giderilmesi amacıyla çeklerin üzerinde yazılan tarihten önce ibrazının geçersiz sayıldığı ve bu durumun çekin senet olarak kabul edilmesi anlamına gelmeyeceği sonuç olarak çekler de reeskont uygulanmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması konulu 30.04.2013 tarih ve 64 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirkülerinde aşağıda yer alan hükümlere yer verilmiştir⁶;

"3 üncü maddesinin sekizinci fıkrasında "Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 707 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamaz. İleri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksızdır işlemine tâbi tutulması şarttır." hükmü,

5 inci maddesinin birinci fıkrasında "Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması hâlinde, altı ay içinde hamilin talepte bulunması üzerine, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da çek hesabı sahibinin yahut talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir..." hükmü,

6 ncı maddesinin birinci fıkrasında ise "Karşılıksız kalan çek bedelinin, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödenmesi hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı Cumhuriyet savcısı tarafından kaldırılır..." hükmü yer almaktadır.

İlk defa 3167 sayılı Kanuna 28.02.2009 tarihinden 31.12.2009'a kadar uygulanmak üzere ilave edilen çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz kabul edilmesi kuralı önce 5941 sayılı Kanunla 31.12.2011 tarihine, sonra da 6273 sayılı Kanunla 31.12.2017 tarihine kadar geçerli hâle getirilmiştir. Kısa bir dönem için geçici mahiyette ihdas edilen kural, bilahare yapılan iki düzenleme ile 31.12.2017 tarihine kadar geçerli hâle getirilmiştir. Mevcut durumda düzenlemenin geçicilik mahiyetini koruduğunu söylemek zor olacaktır.

Diğer taraftan, geçici maddede yer alan mezkûr düzenlemenin yanında 5941 sayılı Kanunun 3, 5 ve 6 ncı maddelerinin yukarıda yer verilen hükümleri incelendiğinde, ileri tarihli düzenlenen bir çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi hâlinde çekin karşılığının Türk Ticaret Kanununun 795 nci maddesi uyarınca kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamayacağı; ayrıca 6273 sayılı Kanunla getirilen çek düzenleme ve

⁵ KENGER Erdal, TMS Değerleme Farklılıkları, <http://www.muhasabetr.com/> et: 22.11.2013

⁶ 30.04.2013 Tarih ve 64 Sayılı Vergi Usul Kanunu Sirküleri

çek hesabı açma yasağının, çekin, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibraz edilmesi, karşılığın bulunmaması ve karşılıksızdır işleminin yapılması hâlinde verileceği; son olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının Cumhuriyet savcısı tarafından kaldırılması için karşılıksız kalan çek bedelinin ödenmesinde kanuni faizin çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işletileceği görülmektedir.

Mezkûr 3 üncü maddenin gerekçesinde "...ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yer alan tarihten önce, bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çekle ilgili olarak karşılıksızdır işleminin ve hukukî takip yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu düzenlemeye göre, ileri tarihli çekle ilgili olarak kambiyo senetlerine özgü hukukî takip yoluna başvurulabilmesi için üzerinde yazılı düzenleme tarihi itibarıyla kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve bu Tasarı hükümlerine göre karşılıksızdır işlemi yapılması gerekmektedir.",

Öte yandan, 5941 sayılı Kanunun "Amaç ve kapsam" başlıklı 1 inci maddesinin ikinci fıkrasında "Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır." hükmüne yer verilmiştir. Böylece bu Kanunun 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre özel bir kanun olduğu anlaşılmakta ve bu nedenle de düzenleme tarihinden önce ibraz yasağı ve hukuki takip yapılamama hususlarında 5941 sayılı Kanunun uygulanması lüzumu ortaya çıkmaktadır.

5941 sayılı Kanunun 1, 3, 5 ve 6 ncı maddelerinin yukarıda yer verilen hükümleri ve gerekçeleri birlikte değerlendirildiğinde bu hükümlerle çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre ibraz edilmesinin sağlanmasının, diğer bir ifadeyle üzerinde yazılı düzenleme tarihinden evvel ibrazın engellenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Kaldı ki, Kanunun geçici 3 üncü maddesinde yer alan ve 31.12.2017 tarihine kadar mervi olan üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz sayılması kuralı bunu tamamen imkânsız kılmaktadır.

213 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (B) fıkrasında, vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetinin esas alınacağı hükmüne yer verilmiştir. Bu hükme göre vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin işlemlerin gerçek mahiyeti esas alınmakta, diğer bir ifade ile vergi uygulamalarında olayın görünen yönü değil gerçek biçimi esas alınarak buna göre işlem yapılmaktadır.

Bu itibarla, 5941 sayılı Kanunun geçici hükümlerine göre çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden evvel ödenmek için bankaya ibrazının 31.12.2017 tarihine kadar geçersiz olması; ayrıca ana maddelere göre çekle ilgili hukuki takip yapılabilmesinin ve karşılıksız çıkan çekle ilgili müeyyide tatbik edilmesinin çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içerisinde ibraz edilmesine bağlı olması ve son olarak karşılıksız çıkan çekin bedelinin ödenmek istenmesi hâlinde kanuni faizin, üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanunî ibraz tarihinden itibaren işlemesi dikkate alındığında, gerçek mahiyeti itibarıyla çeklerin vergi uygulamaları bakımından vadeli olma hususiyetini kazandığını söylemek mümkün olacaktır.

Buna göre, 213 sayılı Kanun uyarınca vadesi gelmemiş olan alacak ve borç senetlerinin reeskonta tâbi tutulması gerekecektir. Ancak, bir ödeme aracı olarak kullanılmakla beraber yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler çerçevesinde vergi uygulamaları bakımından çekin vadeli olabileceği ve değerlendirme gününde vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar için uygulanması öngörülen 213 sayılı Kanunda yer alan reeskont uygulamasından yararlanılmasının mümkün olduğu ortaya çıkmaktadır.

Uygulamada birliğin sağlanması amacıyla yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda ileri düzenleme tarihli çeklerin değerlendirilme gününde vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar için uygulanması öngörülen reeskont uygulamasından yararlanması mümkün bulunmaktadır.”

7- DEĞERLENDİRME

Çeklerde reeskont işlemi, Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması konulu 30.04.2013 tarih ve 64 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirkülerinde yer alan düzenlemelerle yasal bir uygulama zemini kazanmıştır.

Yeni düzenleme sonucunda bilanço esasına tabi mükellefler vadeli çeklerini (alınan ve verilen çekler) reeskont işlemine tabi tutabilecektir. Mükelleflerin vadeli çeklerini reeskonta tabi tutup tutmama konusunda seçimlik hakkı bulunmakla birlikte, vadeli senetlerde olduğu gibi alınan vadeli çeklerini reeskonta tabi tutan mükelleflerin verilen çekler hesabını ya da verilen çekler hesabını reeskonta tabi tutan mükelleflerin alınan çekler hesabını da reeskonta tabi tutması zorunludur.

Muhasebe uygulaması bakımından, mükellefler ellerinde bulunan vadeli alınan çekler hesabı için bilanço gününde reeskont faiz gideri hesaplarırken yine ellerinde bulunan vadeli verilen çekler içinse reeskont faiz geliri hesaplayarak gelir tablolarına aktaracaklardır. Dönem karını etkileyecek bu işlem nedeniyle mükelleflerin, vadeli alınan çek tutarının vadeli verilen çek tutarından fazla olması durumunda reeskont uygulaması tabidir.

Aşağıda reeskont işleminin hesaplanmasına ve muhasebeleştirilmesine ilişkin bir örnek verilmiştir.

Örnek: (Z) A.Ş. 31.12.2012 tarihi itibarıyla bilançosunun aktifine kayıtlı 90 gün vadeli 200.000 TL bedelli bir alacak çeki bulunmaktadır. Yapılması gereken reeskont hesaplaması ve kaydı aşağıda gösterilmiştir.

Burada değinilmesi gereken ilk husus alacak senetlerinde senet üzerine faiz yazılabilmesidir. Senet üzerinde yazılı faiz oranı varsa bu oran, yoksa T.C.M.B. kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranı geçerlidir. Örneğimizde yer alan çek için yapılacak reeskont hesaplamasında T.C.M.B. kısa vadeli avans işlemlerinde uygulanan faiz oranı esas alınacaktır. Alacak ve Borç Senetleri Reeskont Oranında Değişiklik Yapılmasına İlişkin 20.12.2012 tarih ve 2012/140 sayılı Vergi Sirkülerinde “vadesine en çok 3 ay kalan senetler karşılığında yapılacak reeskont işlemlerinde uygulanacak iskonto faiz oranı yıllık %13,50 avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranı ise yıllık %13,75 olarak tespit edilmiştir”. Buna göre, yıllık gelir ve kurumlar vergisi ile geçici gelir vergisi matrahlarının tespitinde 20 Aralık 2012 tarihinden itibaren alacak ve borç senetleri reeskontunun hesaplanmasında faiz oranı olarak yıllık %13,75 oranının alınması gerekmektedir.

Reeskont hesaplamasında iç iskonto yöntemi kullanılır. Reeskont hesaplaması için kullanılacak formül aşağıda gösterilmiştir.

Örneğimize geri dönecek olursak, reeskont tutarının hesaplanması aşağıda gösterilmiştir.

$$\begin{aligned}\text{Reeskont Tutarı} &= \frac{200.000 \times 90 \times 13,75}{36.000 + (13,75 \times 90)} \\ &= \frac{247.500.000}{37.237,50} \\ &= 6.646,00\end{aligned}$$

Örneğimize ilişkin muhasebe kaydı:

	31.12.2012	
121. ALACAK SENETLERİ	200.000,00	
101. ALINAN ÇEKLER		200.000,00
	31.12.2012	
657. REESKONT FAİZ GİDERİ	6.646,00	
122. ALACAK SENETLERİ REESKONTU		6.646,00
	01.01.2013	
122. ALACAK SENETLERİ REESKONTU	6.646,00	
647. REESKONT FAİZ GELİRİ		6.646,00

8- SONUÇ

Çalışmamızda, çeklerin reeskonta tabi tutulması ile ilgili kanuni düzenlemelere yer verilmiştir. Söz konusu reeskont işlemlerine ilişkin düzenlemelerin kaynağı olan “Çek”, 6102 sayılı TTK hükümlerine göre ele alınmıştır.

Yeni bir kavram olarak karşımıza çıkan “Vadeli Çek” hukuki bir zemin kazanmıştır. Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması konulu 30.04.2013 tarih ve 64 sayılı Vergi Usul Kanunu Sirkülerinde, vadeli çekler için vadeli senetlere uygulanan reeskont işleminin uygulanabileceği düzenlenmiştir.

Ticari hayatta, sıklıkla ve hatta çoğunlukla vadeli borç ve alacak işlemleri için kullanılan çeklerin, senetlerde olduğu gibi reeskonta tabi tutulabilmesi, yapılan işlemlerin gerçek mahiyeti göz önüne alındığında doğru bir karar ve uygulamadır.

KAYNAKÇA

- 30.04.2013 Tarih ve 64 Sayılı Vergi Usul Kanunu Sirküleri
- “Çek Nedir? Çekin Tanımı, Çek Türleri, Karşılıksız Çek Nedir?”, <http://www.bankacilikbolumu.com/popup/haber-yazdir.asp?haber=243>, et: 01.01.2014
- KENERER Erdal, TMS Değerleme Farklılıkları, <http://www.muhasabetr.com/>, et:22.11.2013
- Reeskont Nedir? <http://www.ozdogrular.com/content/view/13724/>, et:17.12.2013
- SÖYLER, Halil, Tüm Yönleriyle Reeskont İşlemleri, http://www.alomaliye.com/halil_soyler_tum_yon_reeskont.htm, et: 07.01.2014